

8. Після затвердження проекту генеральний директор видає наказ про початок виконання закладених у проекті заходів. У додатку до наказу визначають порядок звітності про хід виконання проектних заходів. Не рідше, ніж один раз на півроку хід виконання проектних заходів виноситься на обговорення на виробничій нараді у генерального директора підприємства. Доповідає про хід виконання проекту на нараді у генерального директора директор з персоналу. На всіх етапах підготовки і реалізації проекту найактивнішу участь повинна брати служба персоналу, адже це її одне з головних стратегічних завдань.

Література

1. Управление человеческими ресурсами / Под ред. М. Пула, М. Уорнера. — СПб.: Питер, 2002. — С. 495.
2. *Мілан Зелени*. Система Баті. у кн.: Управление человеческими ресурсами / Под ред. М. Пула, М. Уорнера. — СПб.: Питер, 2002. — С. 485-490.
3. *Форд Г.* Моя жизнь, мои достижения / Г. Форд // Пер. с англ. Е. А. Бакушева. — Мн.:ООО «Попурри», 2004. — С. 3, 8.

УДК 331

Мельничук Д.П.,

д-р екон. наук, доц.,
професор кафедри управління персоналом та економіки праці,
Житомирський державний технологічний університет

ГІДНА ПРАЦЯ В УМОВАХ ПЕРЕХІДНОЇ ЕКОНОМІКИ: СПЕЦИФІКА ПРОБЛЕМИ ЗА ЧАСІВ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

Концепція гідної праці була запропонована Міжнародною організацією праці, поєднавши такі вектори масштабних соціально-економічних перетворень, як продуктивна зайнятість, права працівників у сфері зайнятості, соціальний захист і соціальний діалог як інструмент досягнення означених цілей. Цим було поставлено за мету довести до відома урядів і роботодавців необхідність визнання та реалізації прогресивних реформ у сфері соціально-трудових відносин, які б забезпечили високий економічний та соціальний ефект у різних зрізах життєдіяльності суспільств, наблизивши людську цивілізацію до еволюційного переходу на новий ступінь гуманістичного розвитку, надавши шанс мільйонам трудящих поліпшити якість свого життя та бути почутими у буремному світі сьогодення. Втім, реалізувати нібито прості й зрозумілі ідеї на практиці виявилось непростим завданням, на-

самперед, — на теренах країн з перехідною економікою, до яких, відповідно до авторитетної позиції А.М. Колота й О.О. Герасименко [2, с. 7], за усіма ознаками належить Україна.

Наразі незалежна Україна гортає чи не найскладніші та найтрагічніші сторінки своєї історії. Триваючі бойові дії на сході значно сповільнюють позитивну економічну динаміку та соціальний розвиток, знекровлюють державний бюджет, знедолюють родини та погіршують їх матеріальне благополуччя, гальмують реалізацію євроінтеграційних прагнень. Утім, ці обставини є об'єктивно зумовленими і з ними потрібно рахуватися. Але чи лише вони одні детермінують відсутність відчутного прогресу у реалізації концепції гідної праці? Чи не містить ця концепція внутрішні суперечності, які є зрозумілими вузькому колу експертного середовища, але не виносяться на обговорення широкого загалу; які є прийнятними для тих суб'єктів геополітичної конкуренції, що пройшли негаразди перехідного періоду і натеper успішно розбудовують суспільства посткапіталістичного типу?

У контексті піднятої проблеми зазначу, що оспіваний у наукових працях людський капітал — не такий «простий» економічний феномен, як видається на перший погляд. «Формування людського капіталу», «...розвиток людського капіталу», «...нагромаджені обсяги людського капіталу в Україні» — як багато про це написано у тому числі й тими авторами, які, роками інвестуючи у його нагромадження, так нічого й не отримали навзаєм! Єдиним свідченням наявності людського капіталу є дохід від використання відповідних активів. Відсутній дохід — не було й капіталу! Коли це буде сприйнято та усвідомлено? Дійсно, людський капітал — прогресивний інструмент, властивий епосі постіндустріальних перетворень. Але корисний він тоді, коли це «твій» інструмент, а не тоді, коли «ти» є об'єктом його впливу, що наразі й відбувається у геополітичних масштабах з країнами, економіка яких є перехідною. По суті, за принципом товар-гроші-товар відбувається опосередкований обмін невичерпного — й при тому неперервно морально старіючого — капіталомісткого інтелектуального ресурсу на невідновлювані природні багатства з усіма впливаючими з цього наслідками для сфери соціально-трудоxих відносин. Чи не в цьому й полягає політика замовчування та причини незначних успіхів у площині реалізації концепції гідної праці? Маскування геополітичного характеру капіталізму добримими намірами?

Тут проступають контури проблеми, яка глибоко проаналізована у [1], де А.С. Гальчинський доходить обґрунтованого висно-

вку, що у перспективі нагромадження капіталу завжди ускладнюється обмеженістю внутрішніх ринків. Як і автор тез, український професор вважає, що експансія капіталу на зовнішні ринки, його інтернаціоналізація — неодмінний інструмент саморозвитку, самовиживання, самоутвердження капіталізму: «...капіталізм може бути лише глобальним, його функціонування у межах лише однієї, окремо взятої держави — утопія» [1, с. 9]. З цим можна не погоджуватися, але конкурентоспроможність товарів на зарубіжних ринках є важливим свідченням, індикатором того, що знання та професійні навички певного соціуму набули особливих, надзвичайних ознак — засобу експлуатації та економічного підкорення — ознак капіталу [3, с. 409]. З таким завданням економічно розвинуті країни справляються успішно.

Людський капітал, як і інші форми капіталу, будучи на озброєнні розвинутих держав світу, є інструментом глобалізації та реалізації власних, сторонніх для переважної більшості країн інтересів. За висновками, наведеними у [2], глобалізація світової економіки у її нинішньому форматі неоднозначно впливає на усі складові інституту гідної праці [2, с. 8]. Глобалізація — складне і суперечливе явище, яке, на переконання автора, для країн з перехідною економікою має, переважно, негативні наслідки, передусім, — у царині соціально-трудових відносин. Кардинально порізненому, але це стосується усіх суб'єктів процесу глобалізації, а тому і країни з розвинутою, і з перехідною економікою мають певним чином реагувати на відповідні загрози та виклики. Питання у тому, чи є необхідні інституційні передумови, ресурсне забезпечення та й розуміння складності проблеми загалом? Усе це дає підстави для полеміки щодо щирості концепції гідної праці, адже тоді, коли розвинуті суспільства, вимиваючи фінансовий ресурс з технологічно латентних держав інструментами людського капіталу, й насправді спроможні владжувати диспропорції й негаразди модернізуючи свою соціальну та економічну політику, то для держав з перехідною економікою ідеї гідної праці залишаються здебільшого гаслом — декларативами, які мають замало шансів на втілення у практику соціально-економічного буття.

Так — праця має бути гідною! Але за власними рецептами і через суверенний економічний розвиток і високотехнологічні робочі місця! При цьому, автор не закликає до ігнорування «загальноновизнаної» концепції, а лише пропонує ретельно дослідити та зрозуміти істинні причини невдач у реалізації ідеї гідної праці. Забезпечення гідної праці у всьому різноманітті відповідних пріоритетів за технологічної відсталості, фінансового голоду та

економічної нестабільності — нонсенс. Тут недостатньо ні зусиль профспілок, ні громадських організацій, ні прогресивних доробків вчених. «Маємо усвідомлювати, що магістральний шлях до гідної праці пролягає через створення нових і розвиток діючих життєздатних, конкурентоспроможних суб'єктів господарювання, які надають гідні робочі місця з гідними умовами праці, гідною винагородою за послуги праці, належною соціальною захищеністю та забезпечують рівність і свободу» [2, с. 7]. Розпочинати треба з розвитку національної економіки, забезпечення продуктивної формальної зайнятості та руйнування залежності від загальносвітової експансії капіталізму. Адже, коли десь формується посткапіталістичне (не інформаційне, не постіндустріальне, а саме посткапіталістичне) суспільство, то країни з перехідною економікою виступають у ролі сторонніх споглядачів і, як не парадоксально, фінансових донорів таких змін.

Обсяг тез доповіді не дає можливість достатньою мірою аргументувати сформульовану позицію, яка, вірогідно, багатьма буде розцінена як дискусійна. Автор готовий до дискусії та має намір навести розгорнуті обґрунтування у статті під назвою «Концепція гідної праці та західне посткапіталістичне суспільство: становлення й розвиток на тлі форсованої геополітичної експансії капіталізму на периферію». Наведена назва, за наміром автора, є не анонсом його статті, а підставою для розуміння тих аспектів проблеми, які за обсягом не могли бути висвітленими у представленому матеріалі.

Література

1. *Гальчинський А.С.* За межами капіталізму / А.С. Гальчинський // Економіка України. — 2011. — № 9. — С. 4–16.
2. *Колот А.М., Герасименко О.О.* Гідна праця як концепція та стратегічний напрямок розвитку соціально-трудової сфери / А.М. Колот, О.О. Герасименко // Україна: аспекти праці. — 2015. — № 6. — С. 3–13.
3. *Мельничук Д.П.* Людський капітал: пріоритети модернізації суспільства у контексті поліпшення якості життя населення: [монографія] / Д.П. Мельничук. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: http://www.idss.org.ua/monografii/2015_Melnichuk.pdf.